INNOVATIVE PUBLICATION
Journal of Effective Learning and Sustainable Innovation
Vol.4 №6 (2026). JUNE
innovativepublication.uz

Markaziy Osiyoda Yaponiyaning yumshoq kuch strategiyasi: ta’lim va madaniy diplomatiyaning mintaqaviy hamkorlikdagi o‘rni

Yakubova Iroda,
Yapon tili kurslari mutaxassisi O‘zbekiston-Yaponiya markazi Buxoro shahar vakolatxonasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada Yaponiyaning Markaziy Osiyodagi yumshoq kuch strategiyasi hamda uning ta’lim va madaniy diplomatiya orqali mintaqaviy hamkorlikni rivojlantirishdagi o‘rni tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida Yaponiyaning mintaqadagi siyosiy va iqtisodiy manfaatlarini amalga oshirishda yumshoq kuch vositalaridan foydalanish mexanizmlari ko‘rib chiqiladi. Ayniqsa, ta’lim dasturlari, akademik almashinuv, grantlar, madaniy loyihalar va “Markaziy Osiyo + Yaponiya” muloqoti doirasidagi tashabbuslar o‘rganiladi. Tadqiqot natijalari Yaponiyaning mintaqadagi ta’siri nafaqat iqtisodiy va siyosiy mexanizmlar, balki ta’lim va madaniy diplomatiya vositalari orqali ham kuchayib borayotganligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: yumshoq kuch, Yaponiya, Markaziy Osiyo, ta’lim diplomatiyasi, madaniy diplomatiya, mintaqaviy hamkorlik, va “Markaziy Osiyo + Yaponiya” muloqoti.

Kirish

Globallashuv sharoitida davlatlar o‘z tashqi siyosiy maqsadlariga erishishda an’anaviy harbiy va iqtisodiy vositalardan tashqari yumshoq kuch usullaridan ham foydalanmoqda. Yumshoq kuch - davlatning boshqa davlatlar va jamiyatlarga majburlashsiz, balki jozibadorlik, madaniyat, qadriyatlar va ta’lim orqali ta’sir ko‘rsatish qobiliyatini anglatadi (Nye,2004). Darhaqiqat, Yaponiya uzoq yillardan buyon Osiyo mintaqasida yumshoq kuch siyosatini faol qo‘llab kelmoqda. Markaziy Osiyo davlatlari mustaqillikka erishgandan so‘ng Yaponiya mintaqa bilan diplomatik aloqalarni rivojlantirishga alohida e’tibor qaratdi. 2004-yilda “Markaziy Osiyo + Yaponiya” muloqoti tashkil etilishi ushbu yo‘nalishdagi muhim qadamlardan biri bo‘ldi (Dissyukov,2019). Ushbu muloqot Yaponiya va Markaziy Osiyo davlatlari o‘rtasidagi siyosiy, iqtisodiy, ta’lim va madaniy aloqalarni rivojlantirishga xizmat qilmoqda. ***Maqolaning maqsadi*** Yaponiyaning Markaziy Osiyodagi yumshoq kuch strategiyasi hamda ta’lim va madaniy diplomatiyaning mintaqaviy hamkorlikdagi rolini tahlil qilishdan iboratdir.

Adabiyotlar sharhi

Yaponiyaning Markaziy Osiyodagi siyosati ko‘plab tadqiqotchilar tomonidan o‘rganilgan. Tadqiqotlarda Yaponiya tashqi siyosatining mintaqadagi asosiy yo‘nalishlari sifatida iqtisodiy hamkorlik, energetika xavfsizligi, rasmiy rivojlanish yordami (ODA) va madaniy diplomatiya ko‘rsatiladi (Rakhimov,2014). Ayrim tadqiqotlarda “Markaziy Osiyo + Yaponiya” muloqoti Yaponiyaning ko‘p tomonlama diplomatiyasining muhim elementi sifatida tavsiflanadi (Dobrinskaya, 2024). Mavjud ilmiy ishlar Yaponiyaning mintaqadagi ijobiy imijini shakllantirishda ta’lim va madaniy almashinuvning muhim rol o‘ynashini ko‘rsatadi (Usmonov&Inagaki,2021).

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotda tizimli yondashuv asosida quyidagi usullardan foydalanildi:

- Sifat tahlili (qualitative analysis)
- Qiyosiy tahlil
- Hujjatlar tahlili
- Ilmiy adabiyotlarni sintez qilish

Tadqiqot davomida rasmiy hujjatlar, ilmiy maqolalar va “va “Markaziy Osiyo + Yaponiya” muloqoti doirasidagi materiallar o‘rganildi.

Natijalar va muhokama

1. Ta’lim diplomatiyasi Yaponiya yumshoq kuchining asosiy vositasi sifatida

Ta’lim Yaponiyaning yumshoq kuch strategiyasida muhim vosita hisoblanadi. Yaponiya Markaziy Osiyo davlatlari bilan davlat grantlari (MEXT) va JDS stipendiyalari hamda akademik almashinuv dasturlari orqali hamkorlikni rivojlantirib kelmoqda. Mazkur dasturlar quyidagi strategik maqsadlarga xizmat qiladi:

- Malakali mutaxassislarni tayyorlash va inson kapitalini rivojlantirish;
- Yaponiyaga nisbatan ijobiy ijtimoiy munosabatni (imijni) shakllantirish;
- Uzoq muddatli hamkorlik va aloqa tarmoqlarini (networking) yaratish.

Yaponiya universitetlarida tahsil olgan bitiruvchilar keyinchalik davlat boshqaruvi, ilm-fan va biznes sohalarida faoliyat yuritib, ikki tomonlama hamkorlik rivojlanishiga hissa qo‘shib kelmoqda.

2. Madaniy diplomatiyaning ahamiyati

Madaniy diplomatiya xalqaro munosabatlarda davlatning jozibadorligini oshirish vositalaridan biri hisoblanadi. Yaponiya Markaziy Osiyoda madaniy loyihalar, yapon tili kurslari, ko‘rgazmalar va madaniy almashinuv dasturlarini amalga oshirib kelmoqda. Yapon pop-madaniyati, anime, manga, an’anaviy san’at va texnologik

rivojlanish Markaziy Osiyo yoshlarida katta qiziqish uyg‘otmoqda. Bu esa Yaponiyaning mintaqadagi ijobiy imijini mustahkamlashga xizmat qilmoqda (Usmonov&Inagaki, 2021).

Xulosa

Tadqiqot natijalari Yaponiyaning Markaziy Osiyoda o‘z mavqei va hamkorlik aloqalarini mustahkamlashda yumshoq kuch vositalaridan samarali foydalanayotganini ko‘rsatdi. Xususan, ta’lim va madaniy diplomatiya mintaqada uzoq muddatli hamkorlikni rivojlantirish va barqaror aloqalarni shakllantirishda muhim omil sifatida namoyon bo‘lmoqda. Kelgusida akademik almashinuv dasturlarini kengaytirish, ta’lim grantlari sonini oshirish hamda raqamli madaniy platformalarni rivojlantirish Yaponiya-Markaziy Osiyo hamkorligining yanada mustahkamlanishiga xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1) Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. Public Affairs.
2) Rakhimov, M. (2014). Central Asia and Japan: Bilateral and multilateral relations. *Eurasian Studies, 12*(1), 45-59.
3) Dissyukov, A. (2019). *Central Asia Plus Japan Dialogue: From idea to implementation.* University of Tsukuba.
4) Usmonov, F., & Inagaki, F. (2021). Understanding Japanese soft power policy and its features in Central Asia. *Central Asia and the Caucasus, 22*(4), 92-104.
5) Dobrinskaya, O. (2024). Central Asia Plus Japan Dialogue: Its role in Japan's strategy in Central Asia. *International Journal of East Asian Studies, 13*(2), 58-72.